Pääkirjoitus

Pääkirjoitus: Makrovakausvälineistön puutteet ja pankkisektorin muutokset kasvattavat rahoitusjärjestelmän riskejä

Rahoitusvakaus | 10.05.2017

Suomessa ei ole havaittavissa rahoitusjärjestelmän suhdanneluonteisten riskien kasvua. Suomalaiset pankit ja vakuutusyhtiöt ovat vakavaraisia. Suomen rahoitusjärjestelmä on kuitenkin rakenteeltaan haavoittuva kotitalouksien suuren ja epätasaisesti jakaantuneen velkaantuneisuuden vuoksi. Kotitalouksien lainanhoitokyvyn varmistamiseksi tarvitaan nykyistä laajempaa makrovakausvälineistöä. Pankkisektorin rakennemuutokset voivat vaikuttaa riskien välittymiseen Pohjoismaiden välillä.

Suomessa pitkään jatkunut heikon talouskasvun aika näyttäisi jäävän vähitellen taakse. Vauhdittuva talouskasvu voi lisätä rahoitusjärjestelmän haavoittuvuuksia ja riskejä matalan korkotason ympäristössä, kun rahapolitiikkaa toteutetaan ottaen huomioon koko euroalueen

inflaatiotavoite. Suomessa ei tällä hetkellä ole nähtävissä asuntojen hintojen liiallista suhdanneluonteista nousua tai luotonannon kasvua. Rahoitusjärjestelmä on kuitenkin kotitalouksien huomattavan velkaantuneisuuden vuoksi rakenteellisesti haavoittuva. On tärkeää, että viranomaisilla on riittävät keinot vaikuttaa kansallisin makrovakauspäätöksin siihen, että matalan korkotason aikana mahdollisesti muodostuvat epätasapainot eivät pääse kasvamaan liian suuriksi.

Laina-aikojen kohtuullisuus ja lainojen lyhentämisen perinne ovat tähän saakka hillinneet suomalaisten kotitalouksien velkaantumista. Matala korkotaso on viime vuosina helpottanut luotonhoitoa. Viimeisen parinkymmenen vuoden aikana laina-ajat ovat pidentyneet myös Suomessa, vaikka ne ovatkin edelleen lyhempiä kuin esimerkiksi Ruotsissa. Kotitalouksien velkaantuneisuus on Suomessa huomattava ja velkataakka on jakautunut epätasaisesti kotitalouksien kesken. Suomen Pankki suhtautuu varauksellisesti pankkien tarjouksiin entistä pidemmistä asuntolainoista. Asuntolainojen säännöllisestä lyhentämisestä ja korkeintaan nykyisen mittaisista asuntolainoista on syytä pitää kiinni jatkossakin.

Kotitalouksien suuri velkaantuneisuus on riski talouden kasvun ja vakauden kannalta. Tätä riskiä hallitaan makrovakausvälineillä. Suomen Pankki on useaan otteeseen kiinnittänyt huomiota käytössä olevien makrovakaustyökalujen kehittämistarpeisiin. Viranomaisyhteistyötä välineistön kehittämiseksi on syytä jatkaa. Tässä valmistelutyössä tarkastellaan eri vaihtoehtoja kotitalouksien lainanhoitokyvyn varmistamiseksi ja arvioidaan laajasti tällaisten välineiden vaikutuksia. Tavoitteena on luoda riittävän kattava makrovakausvälineistö turvaamaan Suomen rahoitusmarkkinoiden vakautta, ehkäisemään ylivelkaantumista ja varmistamaan kotitalouksien velanhoitokykyä. Samalla on tärkeää huolehtia Suomen asuntomarkkinoiden toimivuudesta.

Rahoitusmarkkinoiden sääntely on viime aikoina noussut esille kansainvälisessä ja erityisesti Yhdysvalloissa käydyssä keskustelussa. Näissä yhteyksissä on esitetty näkemyksiä rahoitussektorin sääntelyn purkamisen puolesta. Sääntelyn puutteet ja riittämätön valvonta vaikuttivat keskeisesti finanssikriisin syntyyn. Sääntelyn puutteita on sittemmin korjattu ja valvontaa vahvistettu. Riittävällä sääntelyllä huolehditaan osaltaan siitä, että äskettäin koetun kaltaisilta finanssikriiseiltä ja niiden negatiivisilta kokonaistaloudellisilta vaikutuksilta vältyttäisiin jatkossa. Tätä taustaa vasten finanssisektorin sääntelyn laajamittainen purkaminen ei ole oikeansuuntainen ratkaisu ja kansainvälisten sääntelyuudistusten viimeistelyn lykkääntyminen on huolestuttavaa. Sääntelyn merkittävä purkaminen yhdistettynä elpyvään talouskasvuun ja matalaan korkotasoon avaisi ovia uusien epätasapainojen syntymiselle rahoitusmarkkinoilla. Sääntelyssä on kuitenkin syytä ottaa huomioon toiminnan laajuus ja riskillisyys. Pienempien, systeemisesti ei-merkittävien luottolaitoksien tapauksessa olisi perusteltua harkita esimerkiksi kevyempiä raportointivaatimuksia.

Rahoitussektorin muuttuessa sääntelyä on syytä arvioida ja tunnistaa muutoksista aiheutuvia kehitys- ja tehostamistarpeita. Rahoitussektori on parhaillaan voimakkaan muutospaineen alla, kun digitaaliset sovellukset ja uudet toimijat valtaavat alaa. Haasteena on huolehtia sääntelyn toimivuudesta siten, että samalla varmistetaan tasapuoliset toimintaedellytykset uusille ja nykyisille toimijoille. Mahdollisuuksia ketterämmän sääntelyn ja lisääntyvän kilpailun suuntaan avaa muun muassa Euroopan komission ehdotus, jonka mukaan uusien toimijoiden olisi mahdollista operoida kevyemmän sääntelyn piirissä edellyttäen, että toiminta on pienimuotoista. Monipuolistuva toimijakenttä luo yrityksille uusia rahoituskanavia ja tukee yritysten rahoituksen saatavuutta edistäen näin EU:n pääomamarkkinaunionin tavoitteita. Uudet toimijat ja toimintatavat tuovat mukanaan myös riskejä. Tämä korostaa riittävän sijoittajansuojan ja kuluttajien talouslukutaidon merkitystä.

Suomessa, kuten myös muissa Pohjoismaissa, pankki- ja vakuutustoiminta on keskittynyt muutamille suurille yhtiöille. Suomen pankkisektorin rakenne on muuttumassa merkittävästi, kun markkinaosuudeltaan suurimpiin kuuluvat pankit ovat ryhtyneet muuttamaan konsernirakennettaan tytäryhtiöistä sivuliikkeiksi. Muutokset Suomessa toimivien pankkikonsernien rakenteissa voivat vaikuttaa vakausriskien välittymiseen ja rahoituksen saatavuuteen Suomessa. Näin voi käydä esimerkiksi, jos pankki päättää ongelmatilanteessa rajoittaa luotonantoaan sivuliikkeen sijaintimaassa turvatakseen kotivaltion toimintojen jatkuvuutta.

Rahoitusjärjestelmän vakauden, luottamuksen säilymisen ja toimijoiden yhdenmukaisten toimintaedellytysten varmistamiseksi on tärkeää, että kaikkiin EU:ssa toimiviin pankkeihin sovelletaan unionin yhteiseen sääntökirjaan perustuvia yhdenmukaisia valvontakäytäntöjä. Pidemmällä aikavälillä rahoitusjärjestelmän vakautta ja luottamusta vahvistaisi siirtyminen yhteiseen talletussuojaan. Yhteinen talletussuojajärjestelmä edellyttää toteutuakseen kuitenkin, että siihen liittyvien pankkien tase-erät ovat hyvälaatuisia ja pankkien vakavaraisuus on riittävä.

Pankkijärjestelmän muutokset korostavat viranomaisten välisen yhteistyön toimivuutta. Yhteistyön edistämiseksi Pohjoismaiden keskuspankit, valvontaviranomaiset ja valtiovarainministeriöt ovat laatineet yhteistoimintapöytäkirjoja, jotka sisältävät muun muassa tiedonvaihtoon liittyviä periaatteita. Vaikka suomalaisten ja Suomessa toimivien pohjoismaisten pankkien ja vakuutusyhtiöiden vakavaraisuus on tällä hetkellä kunnossa, ei mahdollisia poikkeustilanteita tulevaisuudessa voida täysin sulkea pois. Viranomaisten yhteistyön toimivuus tulee sen vuoksi varmistaa mahdollisten poikkeustilanteiden varalta.

Ongelma- ja häiriötilanteisiin on syytä varautua myös rahoitusmarkkinoiden infrastruktuurin osalta. Suomen rahoitusmarkkinoita palvelevat maksu- ja selvitysjärjestelmät ovat kansainvälisiä ja toimivat suurelta osin Suomen rajojen ulkopuolella. Tämä tulee ottaa huomioon

varautumistoimenpiteitä suunniteltaessa. Suomen kansallinen varautuminen häiriötilanteisiin ei ole tällä hetkellä riittävällä tasolla. Tilanteeseen on haettava huomattavaa parannusta yhteistyössä finanssialan toimijoiden ja viranomaisten kesken. Rahoitusjärjestelmän vakaus perustuu vakavaraisiin ja kannattaviin finanssialan toimijoihin ja edellyttää myös luotettavasti toimivia maksu- ja selvitysjärjestelmiä.

Helsingissä 10.5.2017

Marja Nykänen
johtokunnan jäsen

Asiasanat

makrovakausvälineet, pankkijärjestelmä, rahoitusvakaus, sivuliike, velkaantuminen